

ASPECTE PRIVIND PĂSTORITUL ÎN MĂRGINIMEA SEBEȘULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ILUSTRATE ÎN REVISTA STÂNA

Radu TOTOIANU*

Aspects Regarding Shepherding in Mărginimea Sebeșului in the Interwar Period, as Illustrated by *Stâna* Magazine

Abstract. *With regards to shepherding in the interwar period, at least two major issues can be identified. The first is reorganization, within the new state, of sheep owners under the General Union of Shepherds of the Entire Country, an endeavour undertaken by a teacher named Nicolae Munteanu from Poiana Sibiului. The second issue is the constant struggle for the complete control of wool sales by cloth makers, all happening within the general struggle to improve the sales of pastoral products. To this end, the same Nicolae Munteanu conceptualized and created a cooperative initiative designed to safeguard sheep owners from the numerous profiteers of the day.*

Keywords: *shepherding, Transylvania, General Union of Shepherds, wool, marketing.*

Cuvinte-cheie: *păstorit, Transilvania, Uniunea generală a oierilor, lână, valorificarea produselor.*

Păstoritul în perioada interbelică a fost marcat de două mari probleme. Prima a reprezentat-o organizarea tuturor oierilor în contextul noului stat, în „Uniunea generală a oierilor din întreaga țară”, deziderat asumat de învățătorul Nicolae Munteanu din Poiana Sibiului, care în acest scop fondează, începând cu anul 1934, publicația *Stâna*¹.

Revista a apărut, lunar, începând din aprilie 1934, și până în august 1938², și se dorea a fi un port-drapel al intereselor oierilor, o promotoare a uniunii acestora, fondatorul ei realizând mai devreme decât alții că în economia de piață, cei singuri vor fi înghițiți și speculați, în lipsa unei direcții unice la care să adere toți³.

Cea de-a doua problemă a fost lupta permanentă pentru deținerea controlului vânzării lânii către producătorii de postavuri și, în general, problema ameliorării desfacerii produselor păstorești. În acest sens, Nicolae Munteanu a gândit și a înființat o cooperativă prin intermediul căreia oierii care erau membri să fie feriți de speculanții extrem de numeroși în epocă, care făceau averi de pe urma lor.

Oierii transhumanți transilvăneni au început să fie afectați și să resimtă lipsa pășunilor începând cu anul 1829, când, în urma războiului ruso-turc

* Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș, România; e-mail: rtotoianu@yahoo.com.

¹ Pentru detalii privind revista, vezi Maior 2012, p. 113-137.

² Popa 1980, p. 102.

³ Munteanu 1934, p. 22-23.

(1828-1829), s-a încheiat Tratatul de Pace de la Adrianopol (14 septembrie 1829). După acest episod, Țărilor Române le-a fost permis exportul de cereale spre vestul Europei, lucru care a determinat deștelenirea și cultivarea cu cereale a unor suprafețe de mii de hectare, care anterior erau exploatate ca pășuni. O altă „lovitură” a fost reforma agrară care a dus la împărțirea marilor moșii boierești, astfel că pășunea de primăvară, toamnă și iarnă era tot mai dificil de găsit și mai scumpă⁴.

După Primul Război Mondial, ca o consecință a progreselor tehnice și a reformei agrare, nu s-a schimbat numai structura agriculturii românești, ci și modul în care mărginenii practicau oieritul. Unde anterior exista o târlă cu mai mulți asociați, după război fiecare avea oile proprii și aceasta s-a întâmplat în ciuda faptului că experiența acumulată de-a lungul veacurilor, le-a arătat faptul că oieritul este rentabil atunci când se face la „scară mare”, în turme numeroase și cu produse valorificate în comun. Acum oierii sunt dependenți de câțiva comercianți care îi speculează după bunul plac: „[...] dacă e vorba să cumpere ceva, bat la aceeași ușă în ore sau zile diferite și își ridică prețul unul altuia, la fel când vor să vândă, oferind aceiași marfă aceluiași negustor”⁵. În aceste condiții, era imperios necesar ca oierii să se organizeze, astfel încât să nu mai fie victime ale speculanților și ale propriei lor dezorganizări.

Încă din primul număr, *Stâna* a publicat o serie de articole în care se sublinia ideea organizării și coordonării tuturor oierilor, atrăgând atenția asupra avantajelor care vor decurge în urma înființării acestei structuri.

În cadrul unei conferințe ținute la radio în 19 martie 1934, ministrul Agriculturii de atunci, Manolescu-Strunga, vorbind despre viața agricolă a satelor, atrăgea atenția asupra necesității transformării radicale a acesteia, preconizând înființarea de asociații în fiecare sat, cărora li se vor da avantaje și li se vor face înlesniri fiscale de către stat. Ministrul vedea aceste asociații:

„[...] ca niște mici academii sătești în care săteanul va fi deopotrivă profesor și elev, [...] aceste asociații vor fi celula de bază de la care să pornească noua viață a agriculturii românești”⁶.

Activitatea de înființare a unor reuniuni ale oierilor a fost o „poruncă” a momentului, iar pentru a pune în practică acest deziderat, ministrul Manolescu-Strunga îl delega pe Nicolae Munteanu cu titlul de „Inspector de control și pentru organizarea oieritului în întreaga țară”. De altfel, datorită activității acestuia, începând din deceniul 2 al secolului XX, existau deja astfel de reuniuni la Poiana, Jina, Rod, Tilișca și Rășinari, în județul Sibiu, și la Șugag

⁴ Dăncilă 1934a, p. 2.

⁵ *Ibidem*, p. 2-3.

⁶ Streașină 1934, p. 14-15.

și Loman, în județul Alba⁷. Reuniunea din Poiana s-a înființat în anul 1922, iar cele din Șugag și Loman în 1928⁸.

În calitatea sa de inspector responsabil cu organizarea păstoritului, Nicolae Munteanu a întocmit un referat adresat Departamentului Agriculturii și Domeniilor Statului, în care prezenta viziunea sa privind organizarea acestei îndeletniciri în România. Munteanu preconiza înființarea unor reuniuni de oieri în fiecare comună. Toate reuniunile dintr-un județ urmau să formeze uniunea oierilor din unitatea administrativă respectivă, iar toate uniunile județene alcătuiau „Uniunea generală a oierilor din întreaga țară”.

Reuniunile și uniunile erau organizații strict profesionale ce se conduceau și se administrau în baza unor statute pe care le elabora ministerul, care de altfel le și controla și supraveghea activitatea, sancționând abaterile, urmând ca acestea să se bucure de toată libertatea numai în ceea ce privea acțiunile lor pur profesionale⁹.

Propunerea lui Munteanu ca aceste reuniuni și uniuni să funcționeze în baza unor statute elaborate de minister era o soluție comodă de a eluda necesitatea înregistrării lor la tribunal, ca asociații cu statute proprii, el cunoscând dificultățile care trebuiau depășite în vederea constituirii unor asociații. El justifică necesitatea intervenției statului în această chestiune, apelând dreptul la asociere prevăzut de constituție, atrăgând totodată atenția că: „[...] statul poate prevedea recunoașterea unor asociații prin derogarea de la legea acestora”¹⁰.

În susținerea ideii implicării directe a ministerului în sprijinul înființării reuniunilor, el aducea argumente din istoria Transilvaniei secolului al XVIII-lea, când, pentru a contracara prețurile de monopol la care Înalta Poartă cumpăra animalele, oierii s-au organizat în tovărășii sau companii cu sprijinul direct al reprezentanței consulare austriece de la București¹¹.

În finalul referatului atrăgea atenția asupra situației oierilor, subliniind faptul că dacă în trecut problema ciobănească avea și o pronunțată latură politică, acum aceasta a căpătat un aspect pur economic, îngreunând situația oierilor, deoarece: „[...] astăzi nu se mai poate pretinde cu aceiași sorți de izbândă un privilegiu care ar lovi imediat în interesele unei alte clase de producție”¹².

Revista *Stâna* și activitatea învățătorului Nicolae Munteanu au avut un impact mare în rândul comunităților de oieri, lucru susținut de faptul că, începând cu numărul trei al revistei, suntem anunțați că reuniunilor existente

⁷ *Informațiuni* 1934a, p. 24.

⁸ Munteanu 1937a, p. 25.

⁹ Ciobanul 1934, p. 5.

¹⁰ *Ibidem*, p. 6.

¹¹ *Ibidem*, p. 7.

¹² *Ibidem*.

deja li se adăugaseră altele noi. Astfel, în 23 mai 1934 s-a constituit Uniunea Oierilor din județul Gorj, cei prezenți la înființare plecând hotărâți de a fonda reuniuni, fiecare, în comunele lor¹³, lucru care s-a și întâmplat. Câteva zile mai târziu, la 28 mai 1934, s-a înființat „Reuniunea economilor de oi din Novaci”, avându-l ca președinte pe învățătorul Ion Giugiulan¹⁴.

Iată, deci, că modelul propus de Munteanu funcționa, însă nu în toate cazurile, cum preconiza el, ci de sus în jos, înființându-se la Gorj *uniunea* și apoi *reuniunile*.

În județul Alba, la 2 mai 1934 s-a ținut o consfătuire la care au fost prezenți Ion Didiu și Ion Cândroi din Pianu de Sus, Ion Merion și Ion Petrașcu din Loman, Ion Teodorescu din Strungari și Ion Stanciu din Purcăreți, care au înființat „Uniunea oierilor din județul Alba”, membri în comitetul de conducere fiind cei prezenți¹⁵.

Eforturile de organizare s-au concretizat în primul congres al oierilor din întreaga țară, preconizat a se ține în 21 noiembrie 1935, la Sibiu. Inițiatorii doreau ca acesta să fie prima mare adunare a oierilor din România, care, de data aceasta uniți, vor reprezenta o forță socială, economică și politică de care se va ține seama și care va face cunoscut guvernului toate doleanțele sale¹⁶.

Din revista *Stâna* cunoaștem și ordinea de zi a primului congres al oierilor care cuprindea 12 puncte: cuvântul de deschidere, organizarea oierilor și a oieritului, valorificarea produselor, chestiunile legate de impozit și diferite alte taxe, vânatul în munți, localizarea oieritului, revista *Stâna*, înființarea Uniunii Oierilor, propuneri și interpelări urmate de închiderea lucrărilor¹⁷. La Sibiu au fost prezenți peste 2000 de oameni care și-au spus doleanțele, în sala *Thalia*, și au pus bazele „Uniunii generale a oierilor din întreaga țară”, asociație profesională care și-a propus două scopuri: apărarea intereselor profesionale de ordin material și ridicarea culturală a oierilor la nivelul timpurilor actuale¹⁸.

În primăvara anului 1936, „Uniunea generală a oierilor din întreaga țară” a fost recunoscută oficial ca persoană juridică¹⁹. Încă din luna februarie, organizația a închiriat o casă cu trei camere și pivniță la Poiana Sibiului, noul sediu fiind inaugurat cu fast în 16 februarie²⁰.

Pentru a combate specula, Nicolae Munteanu a pornit, încă din 1935, o acțiune energică, de comun acord cu ministrul Agriculturii de atunci, Gheorghe Cipăianu, care a decis că, în chestiunea valorificării lânii se va

¹³ *Informațiuni* 1934b, p. 23.

¹⁴ *Informațiuni* 1934c, p. 23.

¹⁵ *Informațiuni* 1934b, p. 23.

¹⁶ Munteanu 1935, p. 4-5.

¹⁷ *Ordinea de zi* 1935, p. 19

¹⁸ Apostoloiu 1936, p. 7.

¹⁹ Munteanu 1937a, p. 27.

²⁰ *Informațiuni* 1936, p. 38.

implica statul. Era necesară o instituție care să preia această chestiune și cum „Uniunea generală a oierilor din întreaga țară” nu era încă constituită s-a găsit varianta valorificării lânii prin Uniunea Sindicatelor Agricole din București²¹.

Astfel, s-a încheiat o convenție prin care fabricanții de postav se obligau să cumpere de la Uniunea Sindicatelor Agricole 2000000 kg de lână țigaie, obișnuită, curată, uscată și „fără codinice”²². Centrele de colectare erau fixate la Constanța, Cernavodă, Babadag, Brăila, Fetești, Ciulnița, Bazargic, Craiova, Bârlad, Valul lui Traian, Sărata, Cetatea Albă, Oradea și Satu Mare. Nicolae Munteanu atrăgea atenția însă că nu s-a fixat un preț pentru lâna țurcană, totodată sfătuindu-i pe oieri să nu o vândă la un preț mic²³.

În anul următor, în luna aprilie, „Uniunea generală a oierilor din întreaga țară”, legal constituită, a înaintat un memoriu adresat guvernului, în care cerea ca lâna să fie valorificată exclusiv prin intermediul ei și să se fixeze prețurile pentru diferitele categorii de lână, în raport cu „scumpetea care a crescut în general și la postavuri”. Lucrurile fiind tergiversate, uniunea oierilor a trimis în 14 mai o telegramă adresată prim-ministrului Gheorghe Tătărescu și ministrului Agriculturii, V. P. Sassu, în care se reafirma încrederea că guvernul va lua măsuri drepte pentru oieri. A doua zi, 15 mai, la Uniunea Camerelor de Agricultură de la București, avea loc o ședință pentru valorificarea lânii la care uniunea oierilor nu a fost invitată, dar la care au participat Mircea Negură, subsecretar de stat la Agricultură, Constantin Garoflid, președintele Uniunii Centrale a Sindicatelor Agricole și Viticole, C. Sescioreanu, președintele Uniunii Camerelor Agricole, reprezentantul fabricanților de postav, Lazăr Margulies de la Buhuși, generalul Rădulescu, în numele Ministerului Armatei, Gheorghe Ionescu-Brăila, directorul general al Serviciului Sanitar Veterinar din Ministerul Agriculturii, și Păun Popa, inspector general în același minister²⁴.

Din nou uniunea oierilor a fost înlăturată din chestiunea valorificării lânii de către Uniunea Sindicatelor Agricole din București, care prinsese gustul banilor și a acționat prin intermediul „culiselor ministeriale”, întrucât protocolul cu ministerul prevedea încasarea de către intermediar a sumei de 1,50 lei/kg, drept comision. Acum debutează lupta dintre uniunea oierilor, pe de o parte, și uniunea sindicatelor și fostul ministru al Agriculturii, V. P. Sassu, pe de altă parte²⁵.

În urma eforturilor depuse, după cum constata N. Munteanu, s-au ales cu:

²¹ Munteanu 1937a, p. 27.

²² Termenul de *codinice* se referă la lâna existentă în jurul cozii, care de obicei este plină de *părtale* (excremente uscate), prin urmare nu are valoare economică, și de obicei se aruncă.

²³ *Chestia* 1934, p. 20-21.

²⁴ Munteanu 1936b, p. 2-4.

²⁵ Munteanu 1937a, p. 27.

„[...] măgulitoarele declarații ale D-lor Gh. Tătărașcu, Prim Ministru, care se mândrește cu originea sa gorjeană, județ în bună parte oieresc; V. Sassu, care a dat în strungă și este un adevărat frate al oierilor și M. Negură, care ne-a asigurat că toate cererile oierilor vor fi satisfăcute din simplul motiv că ele sunt juste; iar cu beneficiile alții, cari culeg fără să fi sămănat! [...] Primim cu demnitate lovitura ce ni s-a dat de guvernul liberal [...]”²⁶.

Al doilea congres al oierilor a avut loc la Târgu Jiu, în 21 noiembrie 1936, pe ordinea de zi figurând, alături de deschiderea oficială, o secțiune de referate despre: creșterea oilor, problema laptelui de oaie, fondul de valorificare a produselor, valorificarea lânii și legea oieritului. S-a abordat și problema revistei *Stâna*, apoi darea de seamă financiară a uniunii, urmate de închiderea lucrărilor²⁷. Pe lângă aceste două congrese, s-a mai ținut unul la Câmpulung Muscel la 21 noiembrie 1937, iar următorul, preconizat a se ține în anul 1938 la Brașov, nu a mai avut loc²⁸.

Cu prilejul congresului de la Târgu Jiu, la care a participat și Mircea Negură, devenit între timp ministrul cooperăției, în chestiunea valorificării lânii, Uniunea Oierilor a fost sfătuită să înființeze o cooperativă, cu promisiunea că va aceasta fi sprijinită personal de proaspătul ministru²⁹. Anticipând parcă această situație, încă din luna martie a anului 1936, s-a înființat în cadrul uniunii oierilor „Fondul pentru valorificarea produselor”, la care au subscris foarte mulți dintre membri³⁰.

În situația creată, urmând sfatul ministrului Mircea Negură, s-a constituit „Cooperativa oierilor”, ale cărei statute au fost prezentate, discutate și aprobate în comitetul „Uniunii generale a oierilor din întreaga țară”, la 28 februarie 1937. Cooperativa a fost fondată, având un capital social de 250000 lei, subscris de membrii comitetului executiv al uniunii, și a obținut toate aprobările forurilor legale în 26 octombrie 1937³¹. Scopul era ajutorarea oierilor cu banii necesari exercitării profesiei lor, eliminarea speculanților și intermediarilor din desfacerea produselor, favorizarea fabricării produselor lactate într-un mod cât mai bun și contribuirea alături de uniunea oierilor la ameliorarea raselor. Durata pentru care s-a înființat cooperativa era nelimitată, raza de activitate cuprinzând județele Mehedinți, Gorj, Vâlcea, Sibiu, Alba, Hunedoara, Arad și Trei-Scaune³².

²⁶ Munteanu 1936b, p. 6.

²⁷ Munteanu 1936a, p. 14.

²⁸ Popa 1980, p. 104.

²⁹ Munteanu 1937a, p. 27.

³⁰ *Dela U.O.* 1936, p. 27.

³¹ Munteanu 1937b, p. 1-6.

³² Apostoloiu 1937, p. 6. Pentru detalii privind statutul „Cooperativei oierilor”, vezi Apostoloiu 1938, p. 4-20.

În primăvara aceluiași an, s-a constituit o comisie în vederea stabilirii valorificării lânii, din care făcea parte și Nicolae Munteanu. După două ședințe, în 21 și, respectiv, 27 aprilie, ministrul cooperăției semna protocolul prin care valorificarea lânii se făcea prin intermediul uniunii oierilor, însă, în mod suspect, ziarele nu au publicat lămuriri referitoare la această chestiune, iar trei zile mai târziu, într-un comunicat de presă s-a dezmințit implicarea uniunii oierilor în valorificarea lânii. În 24 mai a fost publicat decretul prin care ministrul Agriculturii, P. V. Sassu, împuternicea Uniunea Sindicatelor Agricole din București să intermedieze vânzarea lânii³³.

În acest fel, uniunea oierilor a primit un exemplu clar de „politică dâmbovițeană”, singurul câștig fiind creșterea prețului lânii. Cu toate eforturile depuse, uniunea nu va reuși niciodată să dețină monopolul valorificării lânii. O altă direcție în care uniunea s-a implicat, fără prea mare succes însă, a fost valorificarea brânzeturilor, domeniu în care, așa cum recunoștea însuși președintele Munteanu, nu se putea face prea mult deoarece „producția brânzei se află în același stadiu ca acum 2000 de ani”³⁴.

În general, mărginenii Sebeșului comercializau mai rar laptele crud, și acesta numai de vacă, prin vânzarea în piețele de la oraș. Principalul produs valorificat a fost brânza și derivatele laptelui, smântâna și untul. În perioada interbelică, mai precis în 1931, locuitori din Loman furnizau brânză unui negustor clujean care avea prăvălia în Piața Unirii, în fața statuii lui Matei Corvin. Marfa era predată în gara din Sebeș, plata făcându-se prin intermediul băncii. Totul decurgea bine câtă vreme negustorul, Fr. Sigmund, era mulțumit de produse. De altfel, le-a și impus lomănarilor cum să o prepare:

„Mi-au spus pentru ca brânza să iasă bună și să se țină bine, trebuie ca laptele din care se face să fie cât mai curat [...] și să am grijă să nu-și ia miros de la vase. Mi-a spus apoi că din cheag se poate strica foarte ușor o brânză și să dau cheag numai atât ca laptele să se închege după o jumătate de oră [...] Când fac brânza de burduf mi-a spus să curăț cașul de coajă iar cojile să nu le bag în brânză [...]”³⁵.

Principalul impediment în vânzarea brânzeturilor românești era calitatea îndoielnică a acestora și varietatea redusă de tipuri de brânză produse. Dintr-o statistică privind importul și exportul de brânză al României rezultă că în anul 1931 s-au exportat 169000 kg și s-au importat 110000 kg, în 1932 s-au exportat 124200 kg și s-au importat 72000 kg, în 1933 s-au exportat 3800 kg și s-au importat 47800 kg, iar în anul 1934 s-au exportat 108800 kg și s-au importat 63000 kg³⁶, deci vedem că pe piața românească era prezentă brânza

³³ Munteanu 1937a, p. 28.

³⁴ *Ibidem*, p. 28.

³⁵ Dăncilă 1934b, p. 22-23.

³⁶ Gălușcă 1936, p. 11.

din import în cantități considerabile. Astfel stând lucrurile, s-a insistat asupra ameliorării condițiilor de igienă în procesul de preparare a brânzei, pentru a obține un produs de calitate, lucru care s-a reușit în cazul celei de burduf, cerută pe piață și al cărei preț a ajuns la 45-55 lei/kg.

Uniunea Oierilor avea un plan ambițios în ceea ce privea înființarea unor școli-stână în toate regiunile țării pentru a pregăti baci pricepuți. Se preconiza înființarea unui număr de trei *stâni-școli*, una la Obârșia Lotrului, care să deservească județele Mehedinți, Gorj, Vâlcea, Sibiu, Alba și Hunedoara, a doua în regiunea Covasna-Treiscaune, pentru județele aflate în stânga Oltului și pentru cele din Muntenia și Moldova, și o a treia, în Dobrogea, care să deservească județele de peste Dunăre³⁷.

S-a inițiat deschiderea unei prime stâne de acest tip la Obârșia Lotrului, cu realizarea ei fiind însărcinat inginerul dr. Ioan Dăncilă, care a întocmit un plan după cum a văzut la școlile-lăptărie din Occident, unde el însuși s-a specializat. Cu toate acestea, „Planul a fost admirat de conducătorii țării noastre, însă nici până azi nu ni s-au pus la dispoziție fondurile necesare, cu toate că promisiuni am avut [...]”³⁸. S-au deschis totuși două școli de ciobani, sub coordonarea Ministerului Agriculturii, una la Costiugeni-Chișinău, iar cealaltă la Constanța, funcționând pe lângă „Oieria Palas”³⁹.

Uniunea oierilor s-a implicat și în problema pășunilor. În 25 februarie 1937, la Prefectura Sibiu, s-a ținut o conferință în legătură cu exploatarea și administrarea pășunilor, la care uniunea a fost invitată să-și spună punctul de vedere. Prin președintele Nicolae Munteanu, uniunea a prezentat o serie de propuneri concrete: comunele care au hotar peste nevoile lor să fie convinse să-l arendeze oierilor, să se constituie în fiecare județ câteva pășuni mari pentru oieri care să satisfacă pășunatul în perioada toamnă-iarnă, Bălțile Dunării și rezervele de stat să fie arendate oierilor, să se permită pășunatul pădurilor de munte după un plan bine stabilit, toamna, primăvara și iarna să se permită păscutul oilor în plantații, șanțurile și plaiurile să fie lăsate libere pentru păscutul din mers al turmelor, iar arăturile în zona șoselelor să se oprească; comunele care au „pășuni de câmp” sau goluri de munți să le repartizeze prin tragere la sorți, să fie plasate în golurile de munți în primul rând oile și apoi boii. Urmează apoi propuneri privind protecția oilor în câmp liber: să nu mai fie obligatorie legarea de „jujau”⁴⁰ a câinilor ciobănești, să se stabilească anumiți „munți protectori” ai urșilor, iar dacă aceștia vor produce pagube, oierii să fie despăgubiți de asociațiile de vânatoare⁴¹. În urma acestor

³⁷ *Moțiunea* 1937, p. 89-90.

³⁸ Munteanu 1937a, p. 29.

³⁹ *Ibidem*, p. 29.

⁴⁰ Jujeul este o bucată de lemn ce se atârână la gâtul câinilor, pentru a-i împiedica să alerge după vânat sau să treacă prin anumite locuri.

⁴¹ Munteanu 1937c, p. 1-4.

solicitări, uniunea oierilor a înregistrat anumite succese. În ceea ce privește pășunatul în Bălțile Dunării s-a reușit clarificarea situației, stabilindu-se clar perioada sezonului de iarnă, cuprins între 1 noiembrie și 31 martie, interval pentru care oierii trebuiau să achite o taxă de 4 lei/cap de oaie, iar pentru perioada din cursul lunii aprilie și până la plecatul la munte urmând să achite „prețul tarifar în vigoare”⁴².

Mărginenii Sebeșului s-au confruntat încă din Evul Mediu cu insuficiența pășunilor. Din acest punct de vedere, situația nu s-a schimbat prea mult nici în perioada interbelică, existând frecvente semnalări în presa vremii, referitoare la necesitatea pășunilor.

În ziarul *Curentul*, apărut la București în 11 septembrie 1937, sub titlul *Crescătorii de vite din Munții Sebeșului n-au deajuns loc pentru pășune*, era tras un semnal de alarmă referitor la situația mărginenilor Sebeșului, dându-se exemplul locuitorilor din Șugag, „comună curat românească cu 2500 locuitori și 18000 capete de vite de tot felul” și care „[...] simt astăzi lipsa pășunilor față de puțința de înmulțire al numărului vitelor”, impunându-și limite care le constrâng dezvoltarea economică. Ei pot fi întâlniți cu oile „în munții din județul Gorj ori prin fundul munților Hațegului”⁴³.

Situația nu era diferită nici în cazul lomănarilor, care, în numele „Comunei politice” și reuniunii oierilor, înaintaseră un memoriu prefectului județului Alba în care se arăta că aveau 1400 vite mari și peste 14000 oi pentru care dețineau doar 1621 ha de pășune. Acestea erau răspândite în golurile munților Canciu și Cârpa, care țineau de ocolul silvic Cugir-Hunedoara și ai munților Aușel, Clăbucet, Bilele și Măgura Hațegului, arondați ocolului silvic Petroșani-Hunedoara. „Blânda oaie ne-a fost singurul izvor de venit”, se plâneau mărginenii prefectului, încunoștințându-l că noul cod silvic interzice pășunatul în orice pădure de orice esență și vârstă. Povățuiți fiind să reducă numărul animalelor, ei răspund că: „[...] există o limită sub care nu se poate trece”⁴⁴.

Știrea a fost preluată de ziarul *Timpul*, care, sub titlul *Doleanțele oierilor din Munții Sebeșului*, prezenta situația acestora, oferind și soluția prin care în mod obișnuit era rezolvată această problemă, derogarea dată de minister de la dispozițiile legii, prin care să se permită acestor oieri să pască „pe marginea pădurilor și în anumite plantații”⁴⁵. De altfel, asta cereau și lomănarii, adică să se găsească o modalitate de a împăca interesele silvicultorilor cu cele ale oierilor⁴⁶.

⁴² Munteanu 1937a, p. 32.

⁴³ *Crescătorii* 1937, p. 21.

⁴⁴ Zamora 1938, p. 13-14.

⁴⁵ *Informațiuni* 1938, p. 40-41.

⁴⁶ Zamora 1938, p. 15.

Revenind la situația șugăjenilor, uniunea oierilor a intervenit la Ministerul Pădurilor pentru a împrăști comunei care aveau lipsă de pășuni, cu munții rămași ai statului în urma reformei agrare⁴⁷. Din fericire pentru ei, Comisia de expropriere și împrăștiare a expropriat în anul 1937 în favoarea comunei Șugag, o suprafață de 3235 iugăre de pășune aflate pe goluri de munte din terenul statului, însă la măsurătoarea făcută s-au găsit doar 1615 iugăre „loc bun de pășunat”. Pentru acoperirea lipsurilor, comuna fiind dispusă să cumpere de la stat golurile de munte Balele, Gotul și Prislop, împreună cu poienile de pe marginea acestora, direcția de cadastru a măsurat și fixat limita despărțitoare între proprietățile statului și comună, inspectorii ministerului avizând favorabil împrăștierea⁴⁸.

De altfel, șugăjenii au fost primii locuitori ai zonei care au reușit să cumpere terenuri, încă din anul 1850 achiziționând de la nobilul din Cioara, Gregor de Bartsai, pășunea Smida Mică din muntele cu același nume, contractul de vânzare-cumpărare fiind semnat de șugăjenii Crețu Constantin și Nicolae Marcu, în calitate de delegați ai unui număr de 50 săteni, care cumpără respectiva pășune în comun, pe bază de egalitate în drepturi. După război însă, au primit cea mai grea lovitură, fiind deposedați în timpul regimului comunist de munții și pădurile agonisite cu trudă⁴⁹.

Abrevieri bibliografice

Apostoloiu 1936	- Ion L. Apostoloiu, <i>La al doilea Congres</i> , în <i>Stâna</i> , III, 10, octombrie, 1936, p. 7-10.
Apostoloiu 1937	- Ion L. Apostoloiu, <i>Cooperativa Oierilor</i> , în <i>Stâna</i> , IV, 10 octombrie, 1937, p. 4-8.
Apostoloiu 1938	- Ion L. Apostoloiu, <i>Cooperativa oierilor. Referat ținut la cel de al III-lea congres al oierilor din toată țara dela Câmpulung-Muscel la 21 Noembrie 1937</i> , în <i>Stâna</i> , V, 2, februarie, 1938, p. 4-20.
<i>Chestia</i> 1934	- <i>Chestia lânei</i> , în <i>Stâna</i> , I, 3, iunie, 1934, p. 20-21.
Ciobanul 1934	- Costea Ciobanul, <i>Organizarea Oierilor</i> , în <i>Stâna</i> , I, 3, iunie, 1934, p. 5-7.
<i>Crescătorii</i> 1937	- <i>Crescătorii de vite din Munții Sebeșului n-au deajuns loc pentru pășune</i> , în <i>Stâna</i> , IV, 10, octombrie, 1937, p. 21-22.
Dăncilă 1934a	- Ioan Dăncilă, <i>Drumul spre mai bine</i> , în <i>Stâna</i> , I, 4-5, iulie-august, 1934, p. 1-6.
Dăncilă 1934b	- Ioan Dăncilă, <i>Preț bun pe brânză</i> , în <i>Stâna</i> , I, 4-5, iulie-august, 1934, p. 22-23.
<i>Dela U.O.</i> 1936	- <i>Dela U.O.</i> , în <i>Stâna</i> , III, 5, mai, 1936, p. 23-31.

⁴⁷ Munteanu 1937a, p. 32.

⁴⁸ *Crescătorii* 1937, p. 21-22.

⁴⁹ Totoianu 2010, p. 539-542; 545-547.

Aspecte privind păstoritul în Mărginimea Sebeșului în perioada interbelică

- Gălușcă 1936 - Eugen Gălușcă, *Industria Brânzeturilor în România*, în *Stâna*, III, 3, martie, 1936, p. 9-13.
- Informațiuni* 1934a - *Informațiuni*, în *Stâna*, I, 1, aprilie, 1934, p. 24.
- Informațiuni* 1934b - *Informațiuni*, în *Stâna*, I, 3, iunie, 1934, p. 23.
- Informațiuni* 1934c - *Informațiuni*, în *Stâna*, I, 6-7, septembrie-octombrie, 1934, p. 23-24.
- Informațiuni* 1936 - *Informațiuni*, în *Stâna*, III, 3, martie, 1936, p. 38-39.
- Informațiuni* 1938 - *Informațiuni*, în *Stâna*, V, 5-6, mai-iunie, 1938, p. 40-41.
- Maior 2012 - Carmina Maior, *Stâna. Revista „Uniunii Oierilor” din România*, în *Cibinium*, 2012, p. 113-137.
- Moțiunea* 1937 - *Moțiunea votată de al 2-lea congres al „Uniunii oierilor din întreaga țară” ținut în 21 noiembrie 1936 în orașul Târgu-Jiu*, în *Stâna*, III-IV, 12-1, decembrie 1936 - ianuarie 1937, 1937, p. 87-91.
- Munteanu 1934 - Nicolae Munteanu, *Chemare către oieri*, în *Stâna*, I, 1, aprilie, 1934, p. 22-23.
- Munteanu 1935 - Nicolae Munteanu, *Congresul Oierilor*, în *Stâna*, II, 3, iunie, 1935, p. 4-6.
- Munteanu 1936a - Nicolae Munteanu, *Al 2-lea congres la Târgu-Jiu*, în *Stâna*, III, 11, noiembrie, 1936, p. 12-15.
- Munteanu 1936b - Nicolae Munteanu, *În legătură cu valorificarea lămii*, în *Stâna*, III, 6, iunie, 1937, p. 2-7.
- Munteanu 1937a - Ioan Munteanu, *Raport despre activitatea Uniunii Oierilor din întreaga țară, prezentat la al 3-lea congres din Câmpulung-Muscel, ținut la 21 Noemvrie 1937*, în *Stâna*, IV, 12, decembrie, 1937, p. 25-36.
- Munteanu 1937b - Nicolae Munteanu, *Cooperativa Oierilor*, în *Stâna*, IV, 10, octombrie, 1937, p. 1-3.
- Munteanu 1937c - Nicolae Munteanu, *Oierii și problema pășunilor*, în *Stâna*, IV, 4, aprilie, 1937, p. 1-6.
- Ordinea de zi* 1935 - *Ordinea de zi a primului Congres al oierilor din toată țara ținut la Sibiu la 21 nov. 1935*, în *Stâna*, II, 5, august, 1935, p. 19-20.
- Popa 1980 - Constantin Popa, *Ațiuni de organizare profesională ale oierilor în perioada interbelică*, în *SC*, II, 1980, p. 102-106.
- Streașină 1934 - Alexandru Streașină, *D-l. Ministru Manolescu-Strunga. Organizatorul agriculturii românești*, în *Stâna*, I, 1, aprilie, 1934, p. 14-15.
- Totoianu 2010 - Radu Totoianu, *Aspecte privind evoluția păstoritului și a creșterii animalelor pe Valea Sebeșului în secolele XIX și XX*, în *Terra Sebus*, 2, 2010, p. 539-557.
- Zamora 1938 - Pavel Zamora, *Memoriul Oierilor din Comuna Loman-Alba*, în *Stâna*, V, 5-6, mai-iunie, 1938, p. 13-15.

LISTA ABREVIERILOR

AAR-SI	- Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. Academia Română. București.
ActaArchHung	- Acta Archaeologica. Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapesta.
ActaHASH	- Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapesta.
ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Muzeul de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
Adevărul	- Adevărul. București.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művészt-történeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapesta.
AF	- Altorientalische Forschungen. Institut für Archäologische Wissenschaften, Abteilung Vorderasiatische Archäologie. Berna.
AH	- Archaeologia historica. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Brno.
AHY	- Austrian History Yearbook. Center for Austrian Studies. Minneapolis MN.
AIEFCB	- Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. București.
AIAC	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca. (este continuat de AIIGB).
AIIAI/AIIX	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
AIIGB	- Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca. (continuă AIAC).
AIIN	- Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj-Sibiu.
AISC	- Anuarul Institutului de Studii Clasice. Cluj.
AJPA	- American Journal of Physical Anthropology. The Official Journal of the American Association of Physical Anthropologist. Baltimore.
Alba-Iulia	- Alba-Iulia. Alba Iulia.
Aluta	- Aluta. Studii și comunicări - Tanulmányok és Közlemények. Sfântu Gheorghe.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași.
AMM	- Acta Moldaviae Meridionalis. Muzeul Județean Vaslui.
Anatolia Antiqua	- Anatolia Antiqua. L'Institut Français d'Études Anatoliennes d'Istanbul.
AnB	- Analele Banatului. Muzeul Național al Banatului (serie nouă). Timișoara.
Anistoriton	- Anistoriton / <i>Ανιστόριτον</i> . History and Archaeology Journal. Digital Journal (Grecia).

Lista abrevierilor

- Annales** - Annales. Économies, Sociétés, Civilisations. École des Hautes Études en Sciences Sociales. Paris.
- Antaeus** - Antaeus. Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapesta.
- AntAfr** - Antiquités africaines. Université de Provence. Paris.
- AnUB-ŞP** - Analele Universităţii din Bucureşti. Seria Ştiinţe Politice. Universitatea din Bucureşti.
- AO** - Arhivele Olteniei. Serie nouă. Institutul de Cercetări Socio-Umane. Craiova.
- Apulum** - Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia.
- ArhMed** - Arheologia Medievală. Reşiţa. Cluj-Napoca.
- ArhVestnik** - Arheološki Vestnik. Institut za arheologijo. Ljubljana.
- Arts of Asia** - Arts of Asia. The Asian Arts & Antiques Magazine. Hong Kong.
- Astra Sabesiensis** - Astra Sabesiensis. Despărţământul Astra „Vasile Moga” Sebeş.
- AUASH** - Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- Banatica** - Banatica. Muzeul de Istorie al judeţului Caraş-Severin. Reşiţa.
- BAR** - British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
- BB** - Bibliotheca Brukenthal. Muzeul Naţional Brukenthal. Sibiu.
- BCH** - Bulletin de correspondance hellénique. L’Institut de correspondance hellénique d’Athenes. Atena.
- BCŞS** - Buletinul Cercurilor Ştiinţifice Studenteşti. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- BECh** - Bibliothèque de l’école des chartes. Revue d’érudition. Paris.
- BerRGK** - Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt pe Main.
- BHAB** - Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timişoara.
- BJJS** - The British Journal of Sociology. London School of Economics and Political Science. University of London.
- BMA** - Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia.
- BOR** - Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. Bucureşti.
- Boabe de grâu** - Boabe de grâu. Revistă de cultură. Bucureşti.
- BR** - Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapesta.
- Britannia** - Britannia: A Journal of Romano-British and Kindred Studies. Society for the Promotion of Roman Studies. Londra.
- Brukenthal** - Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Naţional Brukenthal. Sibiu.
- BS** - Balkan Studies. Institute for Balkan Studies in Thessaloniki. Salonic.
- BSNR** - Buletinul Societăţii Numismatice Române. Bucureşti.
- BTh** - Bibliotheca Thracologica. Institutul Român de Tracologie. Bucureşti.
- BudRég** - Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapesta.

CAC	- Central Asia and Caucasus. Institute for Central Asian and Caucasian Studies. Luleå (Sweden). Institute of Strategic Studies of the Caucasus. Baku (Azerbaijan).
Carpații	- Carpații: Vânătoare, pescuit, chinologie. Cluj.
Castrum	- Castrum. A Castrum Bene Egyesület Hírlevele. Budapesta.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. București.
Cercetări arheologice	- Cercetări arheologice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
Chronica	- Chronica: annual of the Institute of History. University of Szeged.
Cibinium	- Cibinium. Analele Muzeului Etnografic „ASTRA”. Complexul Muzeal „ASTRA”. Sibiu.
CN	- Cercetări Numismatice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
CNA	- Cronica Numismatică și Arheologică. Foaie de informații a Societății Numismatice Române. București.
CP	- Classical Philology. A Journal Dedicated to Research in Classical Antiquity. Chicago.
Crisia	- Crisia. Culegere de materiale și studii. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
Dacia	- Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. București.
Denarius	- Denarius. Slovenské národné múzeum - historické múzeum. Bratislava.
Der Unterwald	- Der Unterwald. Sebeș.
DolgCluj	- Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
EDR	- Ephemera dacoromana. Annuario dell'Accademia di Romania. Roma.
EHQ	- European History Quarterly. Sage Publications. New York.
EO	- Etnograficheskoye obozreniye. Institut etnologii i antropologii RAN. Moscova.
Erdély Múzeum	- Erdély Múzeum. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Cluj-Napoca.
Études balkaniques	- Études balkaniques. Cahiers Pierre Belon. Association Pierre Belon. Paris.
European Archaeology	- European Archaeology/online. București.
FBW	- Fundberichte aus Baden-Württemberg. Stuttgart.
FI	- File de Istorie. Muzeul de Istorie Bistrița (continuată de <i>Revista Bistriței</i>).
FolArch	- Folia Archaeologica. Magyar Történeti Múzeum. Budapesta.
FUrb	- Forma Urbis. Roma.
Gasyrlar avazy	- Gasyrlar avazy. Ekho vekov. Kazan.
Germania	- Germania, Römisch-Deutscher Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
GM	- Golos minuvshogo. Federal'noye gosudarstvennoye byudzhethnoye obrazovatel'noye uchrezhdeniye vysshego obrazovaniya Kubanskiy gosudarstvennyy universitet. Krasnodar.
Godišnjak	- Godišnjak. Jahrbuch Knjiga. Sarajevo-Heidelberg.

Lista abrevierilor

HEI	- History of European Ideas. International Society for the Study of European Ideas. Londra.
Hierasus	- Hierasus. Muzeul Județean Botoșani.
Hiperboreea Journal	- Hiperboreea Journal. Societatea de Istorie Balcanică. București.
HOMÉ	- A Herman Ottó Múzeum Évkönyve. Miskolc.
HSCP	- Harvard Studies in Classical Philology. Harvard University. Cambridge (SUA).
IIER	- Issues in Educational Research. Western Australian Institute for Educational Research Inc. New South Wales, Australia.
IJESE	- International Journal of Environmental & Science Education. Kazan.
IJL	- International Journal of Linguistics. Makrothink Institute. Las Vegas.
IPH	- Inventaria Praehistorica Hungarie. Budapesta.
Istoricheskie	- Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i yuridicheskie nauki, kulturologiya i iskustvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. Tambov.
Izvestiya ASU	- Izvestiya. Altayskiy gosudarstvennyy universitet. Barnaul.
Jászkunság	- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület. Szolnok.
JHE	- Journal of Human Evolution. Elsevier.
JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz.
Közlemények	- Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Cluj.
KST	- Kazı Sonuçları Toplantısı. Ankara.
Kubaba	- Kubaba. Faculdade de Ciências Sociais e Humanas, Universidade Nova de Lisboa.
Lumea nouă	- Lumea nouă. București.
Lupta	- Lupta. Iași.
Mannus	- Mannus. Gesellschaft für Deutsche Vorgeschichte. Leipzig.
Maqarnas	- Muqarnas Online. An Annual on the Visual Cultures of the Islamic World. Cambridge.
Marisia	- Marisia. Muzeul Județean Târgu Mureș.
MCA	- Materiale și cercetări arheologice. București.
ME	- Memoria Ethnologica. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș. Baia Mare.
MEFRA	- Mélanges de l'École française de Rome - Antiquité. Roma.
MEJSR	- Middle-East Journal of Scientific Research. International Digital Organization for Scientific Information. Deira, Dubai.
MFME	- A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia Archaeologica. Szeged.
Mir nauki	- Mir nauki, kulturni, obrazovania. Gorno-Altaysk.
MN	- Muzeul Național. Muzeul Național de Istorie a României. București
Mots	- Mots. Les langages du politique. ENS Editions. Paris.
Muzeológia	- Muzeológia a kultúrne dedičstvo. Univerzita Komenského v Bratislave.
Múzeum	- Slovenské národné múzeum. Bratislava.

Natura	- Natura. Revistă pentru răspândirea științei. București.
NK	- Národní knihovna: knihovnická revue. Národní knihovna České republiky. Praga.
Numizmatika	- Numizmatika. Slovenská numizmatická spoločnosť. Bratislava.
PA	- Patrimonium Apulense. Direcția Județeană pentru Cultură Alba. Alba Iulia.
PBF	- Prähistorische Bronzefunde. München.
PolSci	- Romanian Journal of Political Science. Societatea Academică din România. București.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie. Constanța.
PQCS	- Philippine Quarterly of Culture and Society. University of San Carlos. Cebu.
PZ	- Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft fuer Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
Rațiunea	- Rațiunea. Revistă bilunară de liberă cugetare. București.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița (continuă File de Istorie).
RES	- Review of European Studies. Canadian Center of Science and Education. Toronto.
RevHisto	- Revista de Historiografia. Instituto de Historiografía Julio Caro Baroja. Universidad Carlos III de Madrid.
RHA	- Revue historique des armées. Ministère de la Défense. Paris.
RHSEE/RESEE	- Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RIR	- Revista istorică română. Institutul de Istorie Națională din București.
RMM-MIA	- Revista muzeelor și monumentelor. Monumente Istorice și de Artă. București.
Romantisme	- Romantisme. Revue du dix-neuvième siècle. Editeur Armand Colin. Paris.
România liberă	- România liberă. București.
Rossiyskaya istoriya	- Rossiyskaya istoriya. Akademicheskiy nauchno-izdatel'skiy, proizvodstvenno-poligraficheskiy i knigorasprostranitel'skiy tsentr Nauka. Moscova.
RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RRSE	- Revista română de studii eurasiatice. Centrul de Studii Eurasiatice, Universitatea „Ovidius” Constanța.
SA	- Sociological Analysis. Oxford University Press. Oxford.
SAA	- Studia Antiqua et Archaeologica. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
SAI	- Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice a RPR. București.
SArcheologiczne	- Sprawozdania Archeologiczne. Instytut Archeologii i Etnologii PAN. Cracovia.

Lista abrevierilor

Sargetia	- Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
SC	- Studii și comunicări. Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Sibiu (din 1992 devine Studii și Comunicări de Etnologie).
SCB	- Studii și cercetări de bibliologie. Academia RPR. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCN	- Studii și Cercetări de Numismatică. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București.
SJ	- Saalburg Jahrbuch. Bericht des Saalburg Museum. Mainz am Rhein.
SJAHSS	- Scholars Journal of Arts, Humanities and Social Sciences. Scholars Academic and Scientific Publishers (SAS).
SlovArch	- Slovenská Archeológia. Nitra.
SlovNum	- Slovenská numizmatika. Národný numizmatický komitet Slovenskej republiky a Archeologický ústav SAV. Nitra.
SM	- Svobodnaya mysl. Obshchestvo s ogranichennoy otvetstvennost'yu Politizdat. Moscova.
SMIM	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
SMIMed	- Studii și materiale de istorie medie. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
Socialismul	- Socialismul. București.
SP	- Studii de Preistorie. Asociația Română de Arheologie. București.
SS	- The Social Sciences. Western Social Association. Dubai.
Stâna	- Stâna. Revistă profesională și de cultură. Organ al oierilor din întreaga țară. Poiana Sibiului.
Steaua	- Steaua: literară, artistică și culturală. Uniunea Scriitorilor din România. Cluj-Napoca.
StudiaTC	- Studia Theologia Catholica. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
StudiaUBBH	- Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Series Historia. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
Studii	- Studii. Revistă de istorie. (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
Suceava	- Anuarul Muzeului Județean Suceava.
SUCH	- Studia Universitatis Cibiniensis, Serie Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu.
Syria	- Syria. Archéologie, art et histoire. Revue d'art oriental et d'archéologie. Institut français du Proche-Orient.
Századok	- Századok. A Magyar Történelmi Társulat folyóirata. Budapest.
TAD	- Türk Arkeoloji Dergisi. Ankara.
Telegraphul	- Telegraphul. București.
Terra Sebus	- Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
Thraco-Dacica	- Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
Transilvania	- Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.

Tyragetia	- Tyragetia. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
UPA	- Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
Vestnik Moskovskaya	- Vestnik Moskovskaya gosudarstvennaya khudozhestvenno-promyshlennaya akademiya imeni S. G. Stroganova. Moscova.
Vestnik Omskogo	- Vestnik Omskogo universiteta. Seriya Istoricheskiye nauki. Omskij Gosudarstvennyj Universitet. Omsk.
Vestnik Tatarskogo	- Vestnik Tatarskogo gosudarstvennogo gumanitarno-pedagogicheskogo universiteta. Filologija i kul'tura. Kazan.
VI	- Voprosy istorii. Institut russkoy istorii Rossiyskoy akademii nauk. Moscova.
VF	- Voprosy filosofii. Izdatel'stvo «Nauka». Moscova.
VTT	- Veszprémi Történelmi Társaság és Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság kiadványa. Veszprém.
WASJ	- World Applied Sciences Journal. International Digital Organization for Scientific Information. Deira, Dubai.
Xenopoliana	- Xenopoliana. Buletin al Fundației Academice „A. D. Xenopol” Iași.
Ziridava	- Ziridava. Muzeul Județean Arad.